

TBM QUARTERLY

FACULTEIT TECHNIEK, BESTUUR EN MANAGEMENT

DRIE TU'S WERKEN SAMEN IN NIEUW CENTRUM
VOOR ETHIEK EN TECHNOLOGIE

Filosofie met een praktische inslag

"Aan ethiek moet je iets hebben", zegt Jeroen van den Hoven, hoogleraar Ethiek en Technologie bij TBM. Dat is dan ook het uitgangspunt van het nieuwe '3TU. Centre for Ethics and Technology', waarvan Van den Hoven wetenschappelijk directeur is. Minister Winsemius opende het centrum officieel op 24 januari. "We gaan niet vanuit de leunstoel het vaderland beschouwen", licht Van den Hoven de bedoelingen toe.

3TU • Centre for Ethics and Technology

Het nieuwe centrum, dat wordt gefinancierd door de technische universiteiten uit Delft, Eindhoven en Twente, richt zich op morele vraagstukken rondom ontwerp, gebruik en regulering van techniek. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar ICT, biomedische technologie, nanotechnologie en duurzame energie.

"We gaan ethiek bedrijven die dicht op de praktijk zit, en die zich niet alleen met theoretische vraagstukken bezig houdt. We willen een manier van kijken aanreiken waar organisaties iets aan hebben, inzichten die ze niet kunnen verwachten van andere disciplines."

Van den Hoven geeft als voorbeeld het probleem van de privacy in relatie tot nieuwe ICT-technologie. "Een goed elektronisch dossier van een kind kan helpen kindermisbruik of zelfs sterfgevallen te voorkomen. Technisch kunnen we de databases van organisaties die zich bezighouden met kinderen op allerlei manieren aan elkaar koppelen. Maar willen we dat ook? We vinden het ook eng om op die manier de identiteit van een persoon op te bouwen en vast te leggen. Wat stop je precies in het dossier en wie mag ernaar kijken?" Ethische overwegingen zijn dus van groot belang bij het ontwerpen van dergelijke systemen voor identiteitsmanagement. De ethiek helpt bij het zoeken naar een verantwoordelijke architectuur voor zo'n systeem. Van den Hoven: "Techniefilosofen zoeken naar een goede balans tussen twee maatschappelijke posities: hoe kun je de functionaliteit van een technologische vinding optimaal gebruiken, zonder dat je last hebt van de nadelen?"

Status aparte

De 35 wetenschappers die verbonden zijn aan het nieuwe ethiekkentrum zijn filosofen van de vakgroepen uit Delft, Eindhoven en Twente. Hun werk werd door een internationale visitatiecommissie van de VSNU onlangs als 'excellent' beoordeeld. De commissie vond zelfs dat Nederland gidsland is in ethiek en techniek. Deze kwalificatie was de directe aanleiding voor de oprichting van het nieuwe centrum, dat het zesde 'centre of excellence' is van de gezamenlijke technische universiteiten. Elke universiteit stelt er een half miljoen euro voor beschikbaar. Het ethiekkentrum heeft een iets andere status dan de andere vijf, omdat het niet wordt betaald uit de 50 miljoen euro (grotendeels overheidsgeld) die voor de centres of excellence beschikbaar is. Dat komt omdat het ethiekkentrum in een later stadium aan de plannen is toegevoegd, mede dankzij het lovende visitatierapport. De ethici zullen met hun onderzoeksonderwerpen wel aansluiting zoeken bij de specialismen van de andere vijf centra: ICT, biomedische technologie, nanotechnologie, duurzame energie en materiaalkunde. Van den Hoven vindt de status aparte en een dienende rol niet zo'n probleem: "Eerst is er wetenschap en techniek, dan de reflectie daarop." Hij voegt er nog aan toe dat hij geen laboratoria en dure proefopstellingen nodig heeft.

vervolg zie pagina 2

Hoog bezoek

Een delegatie uit China, afkomstig van de Tsinghua Universiteit was eind januari 2007 bij TBM op bezoek. De Tsinghua Universiteit, is met zijn 27.000 studenten en 7.000 werknemers, een van de beroemdste en selectiefste universiteiten in China. Tijdens een bijeenkomst in 2005 zijn President GU Binglin en college voorzitter Hans van Luijk overeengekomen, dat beide universiteiten de samenwerking willen vergroten en intensiveren. Een task force van TBM zal een uitwisselingsprogramma voorbereiden tussen TBM en Tsinghua. De werkgroep zal tevens de mogelijkheden onderzoeken voor een eventueel double of dual degree programma met betrekking tot de master Management of Technology.

Oraties

Vrijdag 7 september 2007, Alexander Verbraeck: leerstoel Systems and simulation, sectie Systeemkunde

Vrijdag 21 september 2007, Helen Stout: leerstoel Recht en Infrastructuur, sectie Recht

Woensdag 26 september 2007, Bent Flyvbjerg: leerstoel Management of large infrastructure projects, sectie Transportbeleid en Logistieke Organisatie

IBM faculty-award

De prestigieuze IBM faculty-award gaat dit jaar wederom naar Marc Zegveld. IBM wil met deze prijs stimuleren dat wetenschappelijke kennis een weg vindt naar de maatschappij. De twee beloningen die in Nederland worden uitgereikt gaan over de toepassing van nieuwe kennis binnen chiptechnologie en een nieuwe manier van zakendoen om innovatie te kunnen managen.

Maarten Kroesen

Maarten Kroesen, de eerste student die afstudeerde bij Honours Track binnen SEPAM is begin december 2006 begonnen als promovendus bij de sectie TLO. Het onderwerp van zijn promotieonderzoek, dat voortborduurt op zijn afstudeerproject, betreft geluidhinder als gevolg van vliegtuiggeluid. "Meer specifiek richt ik mij op zogenaamde niet-akoestische factoren, als wantrouwen richting geluidsautoriteiten, onzekerheid over toekomstige ontwikkelingen en bezorgdheid in relatie tot gezondheidseffecten van geluid. Het gaat om factoren die naast het geluid zelf medebepalend zijn voor de mate waarin men geluidhinder ervaart. Deze sociaalpsychologische factoren bieden, naast geluid mitigerende en -reducerende maatregelen, mogelijkheden om geluidhinder te verminderen". De uitdaging van zijn promotieonderzoek ligt in het vormgeven en waarderen van beleidsopties die deze mogelijkheden effectief benutten.

SEPAM opent zich

De master SEPAM (Systems Engineering, Policy Analysis & Management) was tot nu toe alleen toegankelijk voor studenten die een multidisciplinaire, technische bacheloropleiding hadden gevolgd. Daar komt verandering in. Vanaf komend studiejaar is SEPAM ook open voor bachelors van monodisciplinaire, technische opleidingen, mits zij de SEPAM-schakelminor bij TBM hebben gevolgd. Hiermee loopt SEPAM beter in de pas met de oorspronkelijke bedoelingen van de bachelor-masterstructuur: het op elkaar afstemmen van diverse (Europese) onderwijssystemen.

vervolg Korte Berichten zie pagina 7

Afscheid

Hugo Priedem neemt afscheid op 29 juni. Een workshop start om 9.30 in de grote zaal van Bouwkunde en zal zich rond 14.30 verplaatsen naar het auditorium van de aula voor het afscheidscollege. Het uitgebreide programma is nog geheim. Schrijf dit in uw agenda, een uitnodiging volgt.

vervolg van pag. 1

Filosofie met een praktische inslag

TBM-Quarterly is het huisorgaan van de faculteit Techniek, Bestuur en Management van de TU Delft.

Samenstelling, tekst en eindredactie

Marketing & Communicatie TBM

Mickpunt

Francissen Communicatie

Gerard Haverkamp

Monique Volkers

Ontwerp en vormgeving

Heike Slingerland BNO, Vlaardingen

Fotografie

Herman Kempers, Delft

Marcel Krijger, Krimpen a/d IJssel

Druk

JB&A Grafische Communicatie, Wateringen

Vertalingen

Taalcentrum VU, Amsterdam

Oplage

Nederlands 3500

Engels 500

Met bijdragen van

Olaf van der Laan

Herman Mooi

Hugo Priemus

Anne van Straten

Sophie Vijfhuizen

Correspondentieadres

FACULTEIT TECHNIEK, BESTUUR EN MANAGEMENT,

TU DELFT

Jaffalaan 5

Postbus 5015

2600 GA Delft

T 015 - 278 71 00

F 015 - 278 48 11

E info-tbm@tudelft.nl

I www.tbm.tudelft.nl

TBM Quarterly is als pdf te downloaden op www.tbm.tudelft.nl.

This journal is also available in English.

If you would like to receive a copy please send an e-mail to info-tbm@tudelft.nl.

Uiteraard brengen de filosofen ook hun eigen specialismen in. Zo worden Delftse onderzoeksaanvragen die onlangs door NWO met 1 miljoen euro werden gehonoreerd, ondergebracht in het nieuwe centrum. Het gaat om onderzoek naar de verantwoordelijkheidsverdeling in complexe R&D projecten én om onderzoek naar de ethiek van neurotechnologie. Andere nieuwe projecten en subsidieaanvragen zullen in elk geval de samenwerking zoeken van alfa-, bèta- en gammawetenschappers. Van den Hoven: "We stellen vragen als: hoe gaan gebruikers om met techniek? Hoe pakt een vinding uit in de praktijk? Wat is goed om te doen met een nieuwe technologie? Verder zullen we pro-actief zijn, en ervoor zorgen dat ethiek in een vroeg stadium bij het ontwerp-proces wordt betrokken."

Optimale voorwaarden voor samenwerking

De wetenschappelijk directeur en het secretariaat van het ethiekcenrum krijgen een plek op de Campus Den Haag op de Lange Voorhout 44, maar het onderzoek zal vanuit de drie universiteiten worden verricht. Het centrum start met zes AIO's, betaald uit de anderhalf miljoen euro van de drie universiteiten. Daaraan wordt een viertal AIO's of post-doc's toegevoegd met de pas verworven NWO-gelden.

Van den Hoven vertelt enthousiast over de mogelijkheden die het nieuwe samenwerkingsverband oplevert. "Het wordt nog makkelijker dan het al was om synergie tot stand te brengen tussen de drie vakgroepen. Het is ook makkelijker om de samenwerking te bevorderen tussen bijvoorbeeld filosofen en nanotechnologen. De voorwaarden om gezamenlijk een project te starten zijn optimaal. We hebben bovendien een sterke positie naar buiten toe. We zijn een interessante partner voor NWO, voor Europese onderzoeksconsortia en voor een instelling als het Rathenau Instituut."

Het centrum zal zich niet alleen met onderzoek profileren. Dat gebeurt ook via een internationale PhD-school op het gebied van

ethiek die in oprichting is. De Nederlandse ethici werken daarvoor nauw samen met toonaangevende ethiekinstituten in Australië, Groot-Brittannië, Zweden en de Verenigde Staten. In Twente komt een eenjarige masteropleiding die voorbereid is op een promotie-onderzoek. De promovendi-in-spé kunnen tijdens deze opleiding de buitenlandse samenwerkingspartners bezoeken en een weloverwogen keuze maken voor een onderwerp.

TBM-focus

Wat is de link van het nieuwe ethiekcenrum met de faculteit TBM? Van den Hoven: "De focus is echt een TBM-focus. Het onderzoek richt zich grotendeels op infrastructures, op socio-technische systemen, het is ontwerpgericht, verbindt de harde en zachte aspecten van techniek, bekijkt vraagstukken vanuit het multi-actorperspectief én probeert vooruit te kijken. We zullen dus vanwege de vele raakvlakken vaak aankloppen bij onze collega's op de faculteit. Het is ook nog eens zo dat als je wilt praten over de ethische aspecten van de werke-

lijkheid je eerst een goed beeld moet hebben van die werkelijkheid. In die zin zijn wij afhankelijk van de meer beschrijvende en verklarende disciplines. Omgekeerd realiseren die disciplines zich dat het er bij besluit- en beleidsvorming ook om gaat goed na te denken over de vraag: wat is goed om te doen? We vullen elkaar dus uitstekend aan."

Daarmee zijn we terug bij het uitgangspunt: aan ethiek moet je iets hebben. Dat is voor Van den Hoven een belangrijke drijfveer voor de komende jaren. Dat, én het verkrijgen van internationale erkenning voor de ethiek van de techniek. "Uiteindelijk wil je graag dat de mensen uit de wereld van techniek en engineering zeggen: hier hebben we iets aan. En dat de theoretische ethici, die zó uit de ivoren toren komen, zeggen: dit is interessant wat hier gebeurt. Dit is interessante ethiek."

QUYNH CHI TRINH

Multiple degree in Delft en Parijs

Quynh Chi Trinh uit Vietnam is bijna klaar met de masteropleiding 'Economics and Management of Network Industries' (EMIN) bij TBM. In het najaar vertrekt zij naar Parijs om haar multiple degree af te ronden. Deze tweejarige masteropleiding heeft TBM ontwikkeld in samenwerking met Universit  Paris-Sud 11 en Universidad Pontificia Comillas in Madrid, dat onderdeel is van Erasmus Mundus, het prestigieuze onderwijsstimuleringsprogramma van de Europese Unie.

Met veel motivatie volgt ze het programma. Ze studeert hard, het is een zware masteropleiding, deelt ze ons mee. Haar interesse gaat uit naar milieu- en energieprojecten, bovenal wil ze een goede manager worden. Het vak heeft me uitgerust met de kennis die ik nodig heb, om mijn droom in Vietnam te vervolmaken, aldus Quynh Chi Trinh.

Quynh Chi Trinh: "I believe that Holland is the ideal country for foreign students. People are nice and friendly". Al vanaf de eerste dag wordt ze enthousiast geholpen door haar medestudenten en docenten, eenzaam is ze hier niet. Ze hoort er helemaal bij.

Ze voelt zich vereerd, dat ze deze kans heeft gekregen, om aan het EMIN programma te hebben mogen deelnemen. Quynh Chi Trinh: "And I believe in the future, when I am back in Vietnam, I will be proud that I used to be an EMIN student!".

